មុននេះមួយខែ លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានផ្ញើសំបុត្រសំងាត់មកលោកអ៊ីវ-យ៉ាង ឲ្យឆាប់នាំគ្នាចេញទៅក្រៅដែរ ព្រោះស្ថានការណ៍ស្រុកទេសនឹងមានការប្រែប្រួល តែពុំដឹងថាយ៉ាងណាទើបមានការថ្លោះធ្លោយបែបនេះ (7) ។ ពេលដែលសម្ដេចបញ្ជាឲ្យនាយទាហានទៅចាប់លោកទាំងកណ្ដាលអាធ្រាតនោះ លោកបានលាក់សំបុត្រសំងាត់នោះទាន់ពេល ។ លោកអ៊ីវ-យ៉ាងត្រូវជាប់ពន្ធនាគារអស់កំឡុង៧ឆ្នាំកន្លះ, លោកគាំ-វ៉េតអស់បីឆ្នាំ ដោយមានខ្សែទាក់ទងជាមួយពួកស្ដេច, លោកដួង-ច័ន្ទសារាត៥ឆ្នាំ ។ ឯលោកហង្ស-ធុនហាក់បានរួចខ្លួនដោយសារមានសគុណក្នុងសិល្បៈល្ខោនជាមួយព្រះមហាក្សត្រីយានី, លោកប៉េង-គិត រួចខ្លួនដោយសារចេះតម្លើងប៉ុស្ដិ៍វិទ្យុ និងលោកអៀវ-ស៊ីចូវក៏បានរួចខ្លួនដែរ ប្រហែលដោយមានសរគុណជាមួយនឹងហ្លួងសុរាម្រិត ? ។ អ្នកខ្លះទៀតត្រូវគេសម្លាប់ចោលបណ្ដោយដូចជាលោកសាំង-សារ៉ាត (សេក-សំអៀតបានសារភាពប្រាប់លោកឡឹក-សំអឿនឆ្នាំ ១៩៦៩ នៅព្រំដែនថៃកាលពួកខ្មែរសេរីធ្វើជាមកសុំចុះចូលនឹងសម្ដេចសីហនុ) និងអ្នកអតីតឥស្សរៈរួមខ្មែរបំរើជាតិទាំងអស់ម្ភៃនាក់ (សូមអានប្រវត្តិកៅ-តក់ក្នុងលេខមុនកន្លងមក) ។

សូមបញ្ជាក់ដែរថា សម-សារីដែលប្រែជាប្រឆាំងនឹងសម្ដេចសីហនុ ហើយទៅចូលដៃជាមួយដាប-ឈួន ហើយរត់រួចខ្លួនទៅចូលដៃជាមួយលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ទៀត គឺដោយសារតែរឿងផ្ទាល់ខ្លួនស្មោះ ។ ដោយសារសម-សារីធ្លាប់មានសរគុណជាទីប្រឹក្សាផ្ទាល់របស់សម្ដេចក្នុងការទាមទារឯករាជ្យ មួយទៀតសម-សារីបានជួយសម្ដេចកំចាត់ពួកប្រជាធិបតេយ្យ (៩) សម-សារីបានត្រូវចាត់តាំងជាអគ្គរាជទូតប្រចាំប្រទេសអង់គ្លេស ។ ពេលរត់ទៅស្រុកយួនខាងត្បូងនោះ លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់មិនចង់ទទួលទេ ព្រោះធ្លាប់ស្គាល់ចរិតបុគ្គលនេះច្បាស់ណាស់ តែដោយសមសារីជាអ្នកប្រឆាំងនឹងសម្ដេចដែរ នោះទើបលោកព្រមទទួលឲ្យរួមជាមួយលោក តែឲ្យទៅកាន់កាប់ជាមួយកងទ័ពខ្មែរសេរីនៅប្រទេសថៃ ។ តាមសំដីលោកឡឹក-សំអឿនថា ៖ សម-សារីបានលួចសរសេរសំបុត្រសុំចូលមករួបរួមជាមួយសម្ដេចវិញ ដោយឲ្យអ្នកបើកបរឡានជាតិថៃយកទៅដាក់ប៉ុស្ដិ៍ តែគេមិនផ្ញើក៏យកប្រគល់ឲ្យអាមេរិកាំង ។ សំបុត្រដែលសម-សារីសរសេរមកសម្ដេចមានចំនួនបីហិបស្បែក (តាមពាក្យលោកឡឹក-សំអឿន) សេអ៊ីអាយល់ថា សម-សារីមានចិត្តមិនត្រង់ អាចរត់ទៅចូលជាមួយសម្ដេចវិញ ទើបថៃក៏នាំសម-សារីទៅជាយដែនលាវ ថាមកមើលទីតាំងថ្មី រួចក៏សម្លាប់សម-សារីចោលនៅទីនោះទៅ (១០) ។

ការមិនព្រមទទួលស្គាល់បូរណភាពទឹកដីខ្មែរដោយប្រទេសអង់គ្លេស ជាពិសេ

(៩) ក្នុងពិធីជប់លៀង សម-សារីបានទះកំភ្លៀងប្រពន្ធចុង (បវរកញ្ញាខ្មែរសម័យនោះ) ហើយនិយាយប្រាប់អ្នកសារព័ត៌មានថា ការវាយស្រីបំរើដែលធ្វើការមិនសមរម្យ ជាការធម្មតារបស់ខ្មែរទូទៅ ។ អ្នកសារព័ត៌មានបានវាយទូរលេខមកសួរសម្ដេចៗក៏កោះហៅសម-សារី មកប្រទេសខ្មែរវិញ រួចហូតងារទូត ។ សម-សារីខឹងក៏បង្កើតសារព័ត៌មានសរសេរជៀមដាមឲ្យសម្ដេច ។ ក្រោយមកចូលរួមជាមួយដាប-ឈួន ប្រុងធ្វើរដ្ឋប្រហាររំលំសម្ដេចក្នុងចុងឆ្នាំ១៩៥៨ ហើយរត់ចូលនឹងសឺង-ង៉ុកថាញ់ ។

(១០) តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកស៊ិម-គិន រស់នៅទីក្រុងស៊ីអាថិល រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន ។

សសហាររដ្ឋអាមេរិក ប្ញូកពួមនឹងគំរោងរដ្ឋប្រហារមិនសំរេចនេះ រឹតតែធ្វើឲ្យសម្តេចយល់ថា ប្លុកលោកសេរីជាគ្រោះថ្នាក់ដល់ប្រទេសកម្ពុជា (តាមពិតគ្រោះថ្នាក់ចំពោះព្រះអង្គផ្ទាល់ទៅវិញទេ) ។ សម្តេចក៏ងាកទៅរកចាប់ដៃជាមួយប្លុកកុម្មុយនិស្តរឹតតែជិតដិតទៀត ជាពិសេសជាមួយប្រទេសចិនប្រជាមានិត្ត ដែលបានសន្យានឹងសម្តេចថា នឹងគោរពទទួលស្គាល់បូរណភាពទឹកដីខ្មែរ ។

ចិនចាប់ផ្តើមផ្តល់ជំនួយសេដ្ឋកិច្ចដល់ប្រទេសកម្ពុជា មានការសង់ផ្លូវរទេះភ្លើងពីភ្នំពេញទៅកំពង់សោម ក្រុងព្រះសីហនុ, រោងចក្រតម្បាញនៅកំពង់ចាមជាដើម ។ រាល់ពេលដែលសម្តេចយាងទៅសម្ពោធសមិទ្ធិផលនានាឯខេត្តក្រៅ សម្តេចតែងតែអួតសរសើរប្រាប់ប្រជារាស្ត្រខ្មែរថា ជំនួយរបស់ចិនជាជំនួយគ្មានចំណង មិនដូចជាជំនួយចក្រពត្តិអាមេរិកាំងទេ ។ នេះហើយជាល្បិចទាក់យកសីហនុរបស់ប្លុកកុម្មុយនិស្តដោយវិធីមិនចេញមុខ ដោយវិធីធ្វើជាមិត្តចូលឲ្យបានជិតដើម្បីផ្តួលនិងទាញសីហនុឲ្យនាំស្រុកខ្មែរចូលទៅក្នុងសង្គ្រាមឥណ្ឌូចិនដែរ ។

❑ ❑

❑

ការដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ សាស្ត្រាវុធ
នៅឱ្យកងទ័ពវៀតកុង

មេរៀនប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យបាក់បែកបន្ទាយលង្វែកមិនគ្រប់គ្រាន់ជាមេរៀនឲ្យមេដឹកនាំខ្មែរ យកជាមេរៀនដឹកនាំស្រុកសោះ ។ ព្រះសត្ថាដែលបានបញ្ជូនព្រះមហាឧបរាជស្រីសុរិយោពណ៍ ឲ្យលើកកងទ័ពខ្មែរទៅជួយប្រទេសសៀម ដែលទ័ពភូមាកំពុងហ៊ុំព័ទ្ធទីក្រុងថៃនោះ បានធ្វើឲ្យថៃសងគុណខ្មែរវិញ ដោយវាយកំទេចយកនគរខ្មែរដាក់ជាចំណុះ, បន្ទាយលង្វែកត្រូវបាក់បែកក្នុងឆ្នាំ១៥៩៣ (១១) ។ ការដែលខ្មែរបានបញ្ជូនទ័ពពីរម៉ឺនទៅបង្ក្រាបពួកតៃស៊ឺងឲ្យស្ដេចយួន (កាលនោះស្ដេចយួនរត់មកពួនក្នុងខេត្តខ្មែរក្រោម ហើយសុំជំនួយទ័ពពីស្ដេចខ្មែរ) រហូតទ្រឿង-មិញយ៉ាងយកស្រុកខ្មែរទាំងមូល និងអស់ដីកម្ពុជាក្រោម ក៏នៅតែមិនមែនជាមេរៀនសំរាប់មេខ្មែរដែរ ។

ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦០ម្ល៉េះ ដែលសីហនុលូកដៃទៅជួយយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង ឲ្យស្ថាបនាផ្លូវលំចាក់គ្រួសក្រហម បន្តភ្ជាប់ផ្លូវលំហូ-ជីមិញ ពីសេប៉ូនកាត់មកស្ទឹងត្រែង រតនគិរី ក្រចេះ កំពង់ចាម ព្រៃវែង ស្វាយរៀង កាត់តាមឧដុង្គ ចាក់ទៅផែកំពង់សោម ។ ផ្លូវលេខ១៩នេះស្ងាត់ណាស់ គេប្រើប្រាស់ផ្លូវនេះ ក្នុងការដឹកសម្ភារៈសឹកឆ្លងកាត់ស្រុកខ្មែរ ទៅផ្ដល់ឲ្យកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង នៅឯមេមត់ ជប់ ក្រែក ស្នួល ។ ផ្លូវនេះស្ថាបនាដោយកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ តាមព្រះរាជបញ្ជារបស់សម្ដេចសីហនុ (១២) ។

ដើម្បីរាវរកខ្សែនាំអង្ករទៅឲ្យទ័ពវៀតកុង ទូតចិនប្រជាមានិតធ្វើជាសុំទិញឈើខ្មែរនាំទៅស្រុកចិនក្នុងឆ្នាំ១៩៦០ ចំនួនមួយម៉ឺនបួនពាន់ម៉ែត្រគីប ។ កាលនោះមានចិនកើតនៅស្រុកខ្មែរម្នាក់ឈ្មោះ គួច-អាន (១៣) នៅក្រចេះ ប្រកបរបរធ្វើដង្វៅឈើហ៊ុប មានយីហោថា « ក្រុមហ៊ុនមហាសាគរ » បានធានារ៉ាប់រងឈើចំនួនមួយម៉ឺនម៉ែត្រគីប ។ ឯបួនម៉ឺនម៉ែត្រគីបទៀតបានផ្ដល់ដោយឈ្មួញចំរុះមួយក្រុម ដែលក្នុងចំណោមនោះមានលោក ស៊ាម-ហួត ម្នាក់ផង ។ ទូតចិនបានបញ្ជូនរូបិយប័ណ្ណចូលទៅក្នុងធនាគារខ្មែរ ឲ្យឈ្មួញទាំងនេះទៅបើកជាប្រាក់រៀល ។ ចិនទិញឈើខ្មែរតែម្ដងនេះគត់ ហើយគេបានទាក់ទាញឈ្មួញ គួច-អាននៅពេលនោះ ឲ្យទទួលដឹក

(១១) សូមអានឯកសារមហាបុរសខ្មែរ របស់លោកអេង-សុត ចាប់ពីផែនដីព្រះសត្ថាទៅ ។

(១២) តាមសេចក្ដីបញ្ជាក់របស់លោកប៉ៅ-ថន អតីតវរៈសេនីយឯកក្នុងទីអគ្គសេនាធិការកងទ័ពខ្មែរ ។

(១៣) គួច-អានធ្លាប់ទៅរៀនបន្តនៅប៉េកាំងទៀត ក្រោយដែលបានរៀនចប់សាលាចិននៅក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ។ គេប្រកបរបរធ្វើដង្វៅឈើហ៊ុបនៅក្រចេះបន្តពីឪពុកគេមក ។ តាមសេចក្ដីបញ្ជាក់របស់លោក ស៊ាម-ហួត ថា ៖ ក្នុងការដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ ទៅឲ្យទ័ពវៀតកុងនេះ គួច-អានបានចំណេញបក់ក្ដោង ហើយក្លាយជាអ្នកមានម្នាក់នៅស្រុកខ្មែរសឹងស្មើតាន់ប៉ា ។ ក្រោយមក គួច-អាន បានទិញកប៉ាល់ជំនួញចំនួនដប់នៅហុងកុង ។ ប្រាក់ចំណេញដែលបានមកក្នុងការដឹកអង្ករនេះ គួច-អានលៃចែកទៅអ្នកម្នាងម៉ូនីច និងអ៊ុំ-ម៉ាណូរិនផងដែរ ទើបវាមានលិខិតអនុញ្ញាតពិសេសនោះ ។

អង្ករ ទៅផ្តល់ឲ្យទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងនៅជប់-មេមត់ ។ ម្តងនេះ គួច-អានបានសុំឲ្យស្ថានទូតចិនក្រហម បញ្ជូនរូបិយវត្ថុទៅធនាគារហុងកុងវិញ ដែលគេបានចំណេញមួយជាពីរជាបីតាមតម្លៃផ្សារងងឹត ។ ក្នុងការដឹកអង្ករនេះ គេមានសំបុត្រអនុញ្ញាតពិសេសពីចំការមន ដែលគ្មាននរណាហ៊ានឆែកឆេរឬឃាត់បានឡើយ ។ យប់មួយក្នុងឆ្នាំ១៩៦៥ ឪពុកខ្ញុំដែលត្រូវវេនទទួលខុសត្រូវជានាយល្បាត បានចំរុងឆែកឆេរឡានដឹកជាងម្ភៃកាំមីញ៉ុង តែដល់គេហុចលិខិតអនុញ្ញាតដឹកនាំពិសេសនោះមក ឪពុកខ្ញុំក៏មិនហ៊ានប៉ះពាល់ (១៨) ។

ក្បួនឡានអង្ករចេញតែពេលយប់ប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីលាក់កុំឲ្យពួកបរទេសដឹង ។ បន្ទាប់ពីឈ្មួញ គួច-អាន មាននាយទាហានខ្លះ និងព្រះរាជវង្សខ្លះ ដែលទៅរំអុកសុំសម្តេចឪ សុំនាំអង្ករទៅលក់ផង ព្រោះខ្លួនក្រណាស់ដូចជាករណីម្ចាស់ប៉ាំងជាដើម សម្តេចក៏ទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យទៅ (8) ។ បន្តិចមកក៏ផ្អើលដល់ប្រជាជននាំគ្នាឌុបអង្ករ ថ្នាំ ពេទ្យតាមកង់ម៉ូតូ នាំយកទៅលក់ឲ្យពួកវៀតកុងឈ្មួញរងដែរ ។ ប៉ូលីស គិញ គយ

(១៨) លុះព្រឹកឡើង ឪពុកខ្ញុំបាននិយាយប្រាប់កូនៗទាំងអស់នៅពេលបាយជុំគ្នាថា ៖ មើលទៅស្រុកខ្មែរច្បាស់ជាមិនបានសុខទេ ព្រោះខ្មែរដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ ទៅផ្តល់ឲ្យទ័ពវៀតកុង ។ លោកឪពុកខ្ញុំបានបន្តទៀតថា ៖ ពេលខ្មែរបានឯករាជ្យឆ្នាំ១៩៥៤នោះ ចៅហ្វាយបារាំងរបស់គាត់បានប្រាប់ថា ឲ្យលាជាតិខ្មែរចូលជាតិបារាំង ហើយតាមទៅធ្វើការនៅស្រុកលាវមួយរយៈ ទើបទៅនៅឯស្រុកបារាំងតែម្តង ។ ឪពុកខ្ញុំយល់ព្រមតែនៅមុខចៅហ្វាយគាត់ ព្រោះតាមសំដីថា ចៅហ្វាយនេះស្រឡាញ់ឪពុកខ្ញុំណាស់ ។ ឪពុកខ្ញុំលួចធ្វើពាក្យចូលជាទាហានខ្មែរវិញ ។ ដល់ខាងខ្មែរធ្វើលិខិតទៅសុំយកឪពុកខ្ញុំទើបចៅហ្វាយគាត់ដឹង ។ ចៅហ្វាយគាត់ខឹងជាខ្លាំង ហើយកាក់ឪពុកខ្ញុំទុកចំនួនប្រាំមួយខែទៀត ឲ្យជួយធ្វើការជំរះបញ្ជីផ្សេងៗ មុននឹងប្រគល់កិច្ចការមកឲ្យខាងខ្មែរ ។ លោកឪពុកខ្ញុំមានប្រសាសន៍ថែមទៀតថា ៖ ពេលដែលចៅហ្វាយគាត់ហៀបចេញទៅនោះ បានហៅឪពុកខ្ញុំទៅជួបនិយាយគ្នាតែពីរនាក់ម្តងទៀត ដើម្បីឲ្យព្រមតាមការបបួលពីមុននោះ ។ ឪពុកខ្ញុំបានតបទៅវិញថា គាត់មិនអាចទៅចោលស្រុកបានឡើយ ហើយឥឡូវនេះទៀត ស្រុកខ្មែរក៏បានឯករាជ្យពេញលេញហើយ ។ ចៅហ្វាយគាត់បានប្រាប់ទៀតថា ៖ ស៊ា (ឈ្មោះឪពុកខ្ញុំ) ឯងចាំសំដីខ្ញុំណា ព្រោះខ្ញុំស្រឡាញ់ស៊ាឯង ! ស្រុកខ្មែរនឹងមិនបានសុខយូរទេ ព្រោះខ្មែរមិនចេះធ្វើចៅហ្វាយខ្លួនឯងទេ ចេះធ្វើត្រឹមតែខ្ញុំគេ ស្រុកខ្មែរនឹងត្រូវមានសង្គ្រាមជាមិនខាន យ៉ាងយូរដប់ឆ្នាំទៅមុខទៀត ។ បារាំងស្គាល់ខ្មែរច្បាស់ណាស់ ។ ឪពុកខ្ញុំមានសេចក្តីអន់ចិត្តនឹងចៅហ្វាយគាត់ដែលមាក់ងាយខ្មែរ តែក្រោយមកទៀតក្នុងរបបសាធារណរដ្ឋ ទើបគាត់នឹកស្តាយនូវពាក្យសំដីចៅហ្វាយគាត់ជាខ្លាំង ថាចៅហ្វាយគាត់និយាយត្រូវដូចមើលឃើញ ទើបលោកទូន្មានឲ្យកូនទាំងអស់ខិតខំរៀនដើម្បីចេញទៅស្រុកក្រៅ ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧១ ប្អូនប្រុសខ្ញុំម្នាក់បានចេញទៅស្រុកបារាំង ដោយសោហ៊ុយបងប្អូនមាមីងជួយ (ហ៊ិន-ស៊ីហ៊ន) និងម្នាក់ទៀតចេញនៅឆ្នាំ១៩៧២ (ហ៊ិន-ស៊ីថុន) ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧២នោះទៀត លោកទូន្មានឲ្យខ្ញុំឈប់ធ្វើគ្រូ ឲ្យទៅស្រុកបារាំងតាមប្អូនទាំងពីរទៀត ។ តែខ្ញុំឆ្លើយថា បើទៅទាំងអស់គ្នា នឹងគ្មាននរណាមើលថែទាំឪពុកម្តាយដែលកាន់តែចាស់ហើយ (សូមជំរាបថាកាលនោះ ខ្ញុំនៅមិនទាន់មានគ្រួសារនៅឡើយ ហើយចេញមកជាសាស្ត្រាចារ្យ មសបក មកបង្រៀននៅវិទ្យាល័យអ៊ាប-ឃុត និងនេត-យ៉ង់ ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៨ ចំពេលដែលមានការបះបោរនៅសំឡូតដោយសារតែអាជ្ញាធរខេត្តនាំគ្នាពុករលួយ ជិះជាន់ ប្លន់យកដីចំការរបស់រាស្ត្រ ដែលគ្មានប្លង់កាន់កាប់ដី ហើយនាំគ្នាទាំងចៅហ្វាយខេត្ត អ្នកសាលាស្រុក នាយទុនខ្មែរ-ចិន នាំគ្នាធ្វើប្លង់កម្មសិទ្ធិដីសំឡូត) ។ ហេតុដែលខ្ញុំបោះបង់ការរៀនសូត្រសិន ព្រោះឪពុកខ្ញុំចូលវ័យរ៉ឺត្រែត, កូនៗកំពុងរៀន ឯខ្ញុំជាបងគេបង្អស់ក្នុងចំណោមប្អូនចំនួន៧នាក់ ហើយគ្រួសារខ្ញុំជាគ្រួសារមធ្យមផង មិនអាចទប់ទល់បានឡើយ ។

ចាប់តែវាស្រុតតូចតាចទេ ឯឡានកាំមីញ៉ុងរាប់សិប ផ្ទុកអង្ករថ្នាំពេទ្យពេញៗនោះមើ-លមិនឃើញឡើយ ។ តាមសំដីមាស-សុផាត នៅក្រូចឆ្មារកំពង់ចាម សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងតាខ្មៅ រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោនបានឲ្យការណ៍ថា ៖ ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៥ បានខ្ចីបុលប្រាក់គេនាំអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ និងវត្ថុចាំបាច់ខ្លះទៀត ទៅលក់ឲ្យវៀតកុងឯជប់-មេមត់ ហើយត្រូវពួកកូនគិញ គយ ប៉ូលីសចាប់យកអស់ ស៊ីវិញមិនបានទាល់តែសោះ ។ សុផាតមានសេចក្តីក្តៅក្រហាយណាស់ ដោយឃើញអយុត្តិធម៌ពេក ឡានធំៗដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យពេញណែន គេមិនរវល់ទេ ហើយអនុញ្ញាតឲ្យចេញយ៉ាងធូររហូយ ។ ដោយមួយគ្មានប្រាក់សងជំពាក់គេផង ណាមួយទៀតឈឺចិត្តនឹងប៉ូលីស គិញ គយផង សុផាតក៏រត់ទៅខាងយួនវៀតកុងបណ្តោយ ។ ពេលចូលទៅដល់ភ្លាម ពួកវៀតកុងបានធ្វើប័ណ្ណសំគាល់ខ្លួន ជាគណកម្មការពិសេសខាងផ្នែកទាក់ទងឲ្យ, ខាងស្តាំគឺរូបសម្តេច ឯខាងឆ្វេងគឺរូបសាមីខ្លួនសុផាត ។ គឺប័ណ្ណនេះហើយ ដែលបានជួយសុផាតឲ្យរួចខ្លួន ពេលដែលខ្មែរក្រហមឈ្នះ ហើយជន្លៀសចេញពីក្រុងប៉ៃលិន ។ ដោយកាលនៅប៉ៃលិនជាប់កំណែនជាកងកុម្មង់ដូ សុផាតមានសល់គ្រាប់កាំភ្លើងខ្លះក្នុងបាតកាបូបដែលយួរមកតាមផ្លូវ ។ ពួកខ្មែរក្រហមឆែកឃើញគ្រាប់នោះ តែសុផាតចេះនឹកឃើញហុចប័ណ្ណនោះទៅ ទើបខ្មែរក្រហមដែលឆែកនៅតំបន់ត្រែងអនុញ្ញាតឲ្យសុផាតចេញមកដោយស្រួល ព្រោះវាយល់ថាជាគ្នាវា ។

មាស-សុផាតបាននិយាយថា ៖ ពេលថ្ងៃមិនសូវឃើញទាហានវៀតកុងទេ តែដល់វេលាយប់ មិនដឹងវាចេញមកពីណាទេ ខ្មៅមីរដូចហ្វូងស្រមោចអញ្ចឹង ! អង្ករមួយឡានចំនួនប៉ែតសិបបាវ ពួកវាជញ្ជូនតែដប់នាទីអស់រលីង ។ តាមសុផាតថា មិនមែនមានតែអង្ករទេ មានទាំងថ្នាំពេទ្យគ្រប់មុខ ជាពិសេសប៉េនីស៊ីលីនរាប់ម៉ឺនដប មានទាំងកាំភ្លើងតូចធំ និងគ្រាប់គ្រប់មុខផង (មាស-សុផាតបានចាកចេញពីតំបន់វៀតកុងកាន់កាប់មកវិញនៅឆ្នាំ១៩៦៨ រួចមកជីកត្បូងនៅបរប៉ៃលិន) ។ ពួកវៀតកុងបានទាំងយកស្រីយួនស្អាតៗមកឲ្យសុផាតរើសយកតាមចិត្តចង់ផង ។ សុផាតបាននិយាយទៀតថា ពុំដឹងជាពួកវៀតកុងបានលុយមកពីណាសុទ្ធតែក្រដាស់ប្រាំរយរៀលថ្មីៗថែស ទាំងហិបៗយកមកទិញឥវ៉ាន់ខ្មែរ (យួនបោះប្រាក់ក្លែងក្លាយ) ។

នៅតាមទីផ្សារឬភូមិតាមជាយដែនខ្មែរយួន ពួកទាហានវៀតកុងអាចទិញវត្ថុដែលពួកវាត្រូវការពីឈ្មួញ (ឬប្រជាជន) ខ្មែរដែលនាំយកមកលក់ (9) ។ សម្ភារៈដែលទិញឬដឹកឆ្លងកាត់ស្រុកខ្មែរនិងមូលដ្ឋាននៅតាមជាយដែន មានសារៈសំខាន់ណាស់ចំពោះយួនកុម្មុយនិស្តក្នុងការខិតខំតស៊ូ (ជាមួយអាមេរិកាំងនិងយួនខាងត្បូង) (10) ។ ការដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ ខោអាវ គ្រឿងសាស្ត្រាវុធ សម្ភារៈសឹកសព្វបែបយ៉ាងយកទៅផ្តល់ឲ្យពួកវៀតកុង បានប្រព្រឹត្តយ៉ាងខ្លាំងនិងចេញមុខ បន្ទាប់ពីការវាយស្ពានទូត អាមេរិកាំងឆ្នាំ១៩៦៣ ដោយសីហនុឲ្យទាហានហ្លួងស្លៀកពាក់ស៊ីវិល ទៅកេណ្ឌសិស្សពីវិទ្យាល័យនានាក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ឲ្យឃឹម-ទីតធ្វើជាមេដឹកនាំ (ស្មេរខ្ញុំជាសិ-ស្សថ្នាក់ទី៨វិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិបានតាមទៅនឹងគេដែរ តែមិនបានចូលហ៊ុនទេ), ជាពិសេសក្រោយផ្តាច់ទូតជាមួយសហរដ្ឋឆ្នាំ១៩៦៥ ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៦-៦៧ សីហនុបានអនុញ្ញាតឲ្យអ្នកបច្ចេកទេសរុស្ស៊ី មកសង់រោង

ចក្រយ៉ាងធំមួយ ធ្វើគ្រាប់កាំភ្លើងតូចធំ ធ្វើមីន គ្រាប់បែកដៃ នៅក្នុងព្រៃស្ទឹងច្រាល អនុខេត្តកំពង់សីលា ។ គេធ្វើគ្រាប់កាំភ្លើងគ្រប់ធុន ជាពិសេសគ្រាប់កាំភ្លើង អាកា តែម្ដង ។ គ្រាប់ធ្វើរួចគេដឹកទៅឲ្យទ័ពវៀតកុង ឯកងទ័ពខេមរភូមិន្ទមិនដែលបានគ្រាប់ពីរោងចក្រនេះទៅប្រើទាល់តែសោះ (១៥) ។ នៅក្នុងព្រៃភ្នំគីរីរម្យ សីហនុបានបញ្ជាឲ្យលោកស័ក្តិប្រាំព្រីង-ទុំ ទទួលមុខងារខាងកាត់រថយន្តហ្សេអិមសេ (GMC) កង់ដប់ ប្រើតែកង់បួនវិញដើម្បីឲ្យចំណោញសាំង រួចហើយនាំយកទៅប្រគល់ឲ្យទ័ពវៀតកុងប្រើប្រាស់សំរាប់ដឹកសម្ភារៈសឹកក្នុងព្រៃមេមត់ ជប់ ក្រែក ស្នួល រតនគីរី (១៦) ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៧ កប៉ាល់ចិនចំណុះ៨៥,០០០តោន បានដឹកសម្ភារៈសឹកមកចតនៅកំពង់ផែក្រុងព្រះសីហនុ (កំពង់សោម) ។ សម្ដេចបានបញ្ជាឲ្យស័ក្តិប្រាំគាត-ម៉ាន់ ត្រួតមើលការខុសត្រូវ ក្នុងការជញ្ជូនសម្ភារៈសឹកចេញពីកប៉ាល់នោះ ។ មានកាំភ្លើង និងគ្រាប់គ្រប់ធុន តាំងពីអាកា កាណុងមិនធាក់ថយ (Canons sans recul) ធ្វើនៅស្រុកចិន ។សម្ដេចបញ្ជាឲ្យដកទាហានក្នុងមួយថ្ងៃចំនួន១០០នាក់ ពីកងវរៈសេនាតូចនានា តាំងពីខេត្តកំពង់ស្ពឺ, កំពត, កំពង់សោម ឲ្យទៅជញ្ជូនគ្រឿងសម្ភារៈសឹកអស់ទាំងនោះចេញពីកប៉ាល់ ។ ការជញ្ជូនចេញក្នុងមួយអាទិត្យ បានធ្វើឲ្យកប៉ាល់នោះងើបឡើងបានមួយហត្ថប៉ុណ្ណោះ ។ ការជញ្ជូនបានប្រព្រឹត្តទៅជាងបីខែ ទើបយកទ្បាំងសម្ភារៈសឹកទាំងនោះអស់ ។ សម្ដេចបានចាត់ឲ្យលោកស័ក្តិប្រាំសឹន-ចូវ (ប្អូនលោកសឹន-សាន) ទទួលខុសត្រូវខាងក្បួនរថយន្តដឹកសម្ភារៈចំបាំងទាំងនោះ ។ ឪពុកមាខ្ញុំ (ខាងម្ដាយខ្ញុំ) ល្មុត-សំអុន អតីតស័ក្តិប្រាំនៅកោះកញ្ជរក៏ជាប់កំណែនការពារក្បួនដឹកនាំអាវុធដែរ (សព្វថ្ងៃរស់នៅរដ្ឋ Maryland) ។ ក្បួនដឹកចេញដំណើរតែវេលាយប់ ពេលមកដល់អង្គស្នួល ក្បួនរថយន្តត្រូវបត់ចូលតាមផ្លូវលំចាក់ក្រួសតំបន់បាត់ដឹង-ឧដុង្គ នាំយកទៅទុកនៅក្នុងបន្ទាយលង្វែក (ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង) ។ នៅទីនោះសម្ដេចបានចាត់ឲ្យស័ក្តិប្រាំដែលទ្រង់ទុកចិត្តឈ្មោះ ផេង-ផាន់អ៊ី ធ្វើជាចាងហ្វាងត្រួតពិនិត្យអាវុធចិនទាំងនោះ ។ លោកផេង-ផាន់អ៊ីដោយមានអ្នកបច្ចេកទេសចិនចំនួន១០នាក់ (ម្នាក់ជាស័ក្តិប្រាំចិនផង) បានតម្លើងកាំភ្លើងធំទាំងអស់នោះ ។ លុះតម្លើងរួចអស់សព្វគ្រប់ហើយ សម្ដេចចាត់ឲ្យវរៈសេនិយឯកប៉ោ-ថន ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការដឹកអាវុធទាំងនោះ ទៅប្រគល់ឲ្យទ័ពវៀតកុងនៅជប់-មេមត់ (ខេត្តកំពង់ចាម) ។

ក្នុងខែមិនា១៩៦៨ សម្ដេចទ្រង់យាងទៅជួបមេវៀតកុង ង្វៀង-វ៉ាន់ផាត់ នៅខេត្តកំពង់ចាម រួចហើយសម្ដេចទ្រង់យាងទៅប្រារព្ធពិធីច្រត់ព្រះនង្គ័លនៅទីរួមខេត្តស្វាយរៀង ។ នៅទីនោះ ទ្រង់បានវាយខ្សែលួសមកអគ្គសេនាធិការដ្ឋានកងទ័ពខេមរភូមិន្ទ ឲ្យរកឡានកាត់កាត់ (4X4) ចំនួន១៥០គ្រឿងឲ្យបានក្នុងមួយថ្ងៃ ។ លោកប៉ោ-ថនជាអ្នករកឡានតាមចំនួនដែលសម្ដេចត្រូវការ ហើយនាំយកទៅដល់អ្នក

(១៥) និង (១៦) តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកប៉ោ-ថន អតីតវរសេនិយឯក ។

(១៧) តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកមាស-សូផាត ក្រុងតាខូម៉ា និងលោកប៉ោ-ថន ។

លឿង ដើម្បីដឹកថ្នាំពេទ្យទៅឲ្យពួកវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងនៅជប់-មេមត់ (កំពង់ចាម) ។ ឡានិមួយៗផ្ទុកថ្នាំពេទ្យចំនួនម្ភៃបាវ ។ ថ្នាំមានគ្រប់មុខតាំងពីអាស្ពីរីនឡើងទៅ តែជាពិសេសគឺថ្នាំប៉េនីស៊ីលីនរាប់សែនដប ដែលបណ្តាញចារកិច្ចវៀតកុងក្រុងភ្នំពេញបានប្រមូលទិញពីហាហហ្វាម៉ាស៊ីនានាទៅគរទុកនៅឯអ្នកលឿង ។

ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦៥ ពេលដែលសហរដ្ឋសំរេចបើកយន្តហោះបេ-៥២ ទម្លាក់គ្រាប់បែកលើផ្លូវលំហូ-ជីមិញមក កងទ័ពវៀតណាមខាងជើងត្រូវគេដឹកតាមកប៉ាល់មកចុះនៅកំពង់ផែព្រះសីហនុ រួចដឹកតាមរថយន្តកាំមីញ៉ុងបីទដំបូលជិត កាត់ស្រុកខ្មែរឡើងទៅជប់-មេមត់ ដើម្បីវាយវៀតណាមខាងត្បូង និងកងទ័ពអាមេរិកាំង (១៧) ។

តាមសំដីមាស-សូផាត ថាបានឃើញនាយទាហានវៀតកុងស្លៀកពាក់ស៊ីវិលមកដើរលេងស៊ីគុយទាវនៅទន្លេបិទ (ក្រុងកំពង់ចាម) (១៩៦៨) រាល់ថ្ងៃ ។

អតីតប៉ូលីសខេត្តៗកណ្តាលម្នាក់ (សុំមិនឲ្យបញ្ចេញឈ្មោះ) សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងតាខ្មៅបានឲ្យការណ៍ថា ៖ ខ្លួនគាត់ជាអ្នកទទួលបញ្ជាឲ្យទារលុយប្រចាំខែពីវៀតកុង និងបញ្ជាបីចៅហ្វាយខេត្ត (ដែលទទួលបញ្ជាបន្តមកពីម្ចាងម៉ូនិច) ឲ្យរាប់ចំនួនវៀតកុងដែលតាំងនៅលើទឹកដីខ្មែរ និងទារតម្លៃក្បាល២,០០០រៀលប្រចាំខែសំរាប់វៀ-តកុងម្នាក់ ។ ឯសៀវភៅ War in peace ក៏បានសរសេរដែរពីនិគមយួនម្នាក់ៗដែលចូលមករស់នៅតាមទូកតាមមាត់ទន្លេ ជាពិសេសតំបន់កំពង់ផ្សារតូច ត្រូវបង់ជូនម្ចាងម៉ូនិចចំនួនប្រាំរយរៀលជារៀងរាល់ខែ ។

ក្នុងសៀវភៅ «សង្គ្រាមនិងសេចក្តីសង្ឃឹម» (War and Hope) ត្រង់ទំព័រ៥៩ សម្តេចបានសរសេរថា ៖ ការធ្វើអ្វីៗសព្វបែបយ៉ាងដែលអាចធ្វើបានដើម្បីជួយអ្នកជិតខាង (យួនវៀតកុង) ដែលកំពុងត្រូវចក្រពត្តិកំហែងគំរាមនោះ គឺជាករណិយកិច្ចរបស់រាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលមិនត្រូវគេចវេះពីកាតព្វកិច្ចនេះឡើយ ។
(តើស្រុកខ្មែរជាកម្មសិទ្ធិដាច់មុខរបស់សីហនុឬ បានជាសីហនុយកអំពើក្បត់ជាតិទៅជួយហូ-ជីមិញនេះ ជាកាតព្វកិច្ច (Obligation) របស់ប្រទេសខ្មែរនិងរាស្ត្រខ្មែរទៅវិញ ? នៅទីកបង្ហើយយើងបានឃើញថា មេដឹកនាំយួនបានសងគុណសីហនុបែបយ៉ាងណានោះ, រហូតក្តាប់ស្ថានភាពប្រទេសខ្មែរទាំងមូលក្នុងកណ្តាប់ដៃវាទាំងស្រុង ដោយបន្តុបក្រុមអាយ៉ងហេង-សំរិន (អតីតអ្នករកស៊ីកាប់ជ្រូក) និងហ៊ុន-សែនអតីតសិស្សថ្នាក់ទី៤ទំនើប Classe de quatrième moderne វិទ្យាល័យព្រះសីហនុកំពង់ចាម (កកន ៖ បើយោងតាមកាព្យ ដែលហ៊ុន-សែនបានសរសេរផ្តោះផ្តងឡែបខាយ ជាមួយអ្នកមេម៉ាយម្នាក់ យើងសង្កេតឃើញពាក្យខ្លះ សរសេរមិនត្រូវអក្ខរាវិរុទ្ធ និងពាក្យខ្លះជាពាក្យខ្មែរសម័យចាស់ ដូចជាពាក្យ «ហើ្យ» ជាដើម ។ យើងជឿថា ៖ បើហ៊ុន-សែន ជាសិស្សរៀននៅថ្នាក់ទី៤ទំនើបដូច្នេះ ពិតជាមិនសរសេរអក្សរ «ហើ្យ» នេះទៀតទេ ពីព្រោះសិស្សជំនាន់មុនហ៊ុន-សែន១០ទៅ១៥ឆ្នាំ លែងសរសេរ«ហើ្យ» អស់ទៅហើយ... គេសរសេរ «ហើយ» ជាជំនួសវិញ ។ មានតែសិស្សរៀនសូត្រនៅតាមសាលាវត្តទេ ដែលនៅសរសេរ «ហើ្យ» ដូច្នេះ ។ កា-ព្យនេះបានត្រូវឱម-យិនទៀងទីប្រឹក្សាជំនិតរបស់ហ៊ុន-សែនអះអាងថា ជាកាព្យរបស់ចៅហ្វាយខ្លួនពិតប្រាកដមែន) ។ ឲ្យទៅធ្វើជាតុក្កតាទូរបញ្ជា របស់មេដឹកនាំយួន

រហូត (Toy remoted by Viet leader, Nguyen Co Thach) គ្មានថ្ងៃណានឹងរើខ្លួនរួចសោះឡើយ ។ យួនប្លន់យកត្រីសមុទ្រ ត្រីទន្លេសាប (ចាប់ដោយសម្លាប់បំផ្លិចបំផ្លាញស្ទើរពោយអស់ត្រី), កាប់ព្រៃឈើខ្មែរដឹកជញ្ជូនទៅស្រុកយួន គាស់យកបូរាណវត្ថុពីប្រាសាទនានា បោះក្រដាស់ប្រាក់មកទិញស្រូវខ្មែរយ៉ាងថោក ដឹកយកទៅចិញ្ចឹមរាស្ត្រយួន និងនាំចេញទៅក្រៅប្រទេសក្រោមយីហោ Product of Vietnam ។ យួនដែលធ្លាប់ជាស្រុកខ្វះអង្ករស៊ី សព្វថ្ងៃបានក្លាយទៅជានាំអង្ករចេញជាប់លេខបីបន្ទាប់ពីសហរដ្ឋនិងប្រទេសថៃ ។

នៅទំព័រទី៦១ សម្តេចបានសរសេរពីនយោបាយខុសរបស់ទ្រង់ថា ៖ « ការសំរេចចិត្តរបស់ខ្ញុំក្នុងការជួយពួកគេ (វៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង) ក្នុងកំឡុងឆ្នាំ១៩៦០នោះ ខ្ញុំសុំស្បថថា ខ្ញុំមិនបានទទួលប្រាក់ពីយួនទាល់តែសោះ ហើយសព្វថ្ងៃនេះទៀត ជាជនអធន... គ្រួសារខ្ញុំនិងខ្ញុំជនរស់រួចជីវិតដោយសារតែសេចក្តីសប្បុរសនិងការស្វាគមន៍ជាបងប្អូន ពីសំណាក់ប្រទេសចិនប្រជាមានិត ។ ខ្ញុំសូមស្បថថាលេសដែលខ្ញុំបានសំរេចចិត្តធ្វើសហការជាមួយវៀតណាមនោះ គឺខ្ញុំចង់ឲ្យយួនកុម្មុយនិស្តជំពាក់គុណកម្ពុជា, ក្នុងផ្លូវបែបនេះ យួនមិនអាចហ៊ាននឹងធ្វើអំពើអាក្រក់មកលើប្រទេសខ្មែរ ប្រជារាស្ត្រខ្មែរឡើយ ។ បើប្រសិនជាវាផ្ទុយពីការនេះទៅវិញនោះយួននឹងត្រូវបាត់បង់កិត្តិយសជាមិនខានឡើយ » ។ (<u>កកន</u> ៖ សព្វថ្ងៃនេះ យើងឃើញយួនកាន់តែមានកិត្តិយស ហើយស្តេចសីហនុកាន់តែអាប់ឱនទៅៗ និងធ្លាក់ខ្លួនធ្វើជាទីងមោងឲ្យពួកអាយ៉ងយួនថែមទៀត) ។

តើលេសប៉ុណ្ណោះអាចចាត់ទុកថាគ្រប់គ្រាន់ឬទេ ដែលសម្តេចសីហនុបានជួយខ្លាយួនឲ្យមានកម្លាំងខាំទំពារក្បាលខ្មែរ យកស្រុកខ្មែរនេះ ? សូមជួយពិចារណាផងចុះ ! ។ អ្នកម្នាងម៉ូនិច (រួមជាមួយបងឈ្មោះអ៊ុំ-ម៉ាណូរិន) បានយកឥទ្ធិពលជាប្រពន្ធប្រមុខរដ្ឋមករកស៊ី លក់ដីលក់ស្រុកឲ្យយួនហូ-ជីមិញ ។ យើងជាខ្មែរមិនជឿទាល់តែសោះថា សីហនុមិនបានដឹង ឬមិនបានចូលហ៊ុនក្នុងរឿងក្បត់ជាតិ ក្បត់រាស្ត្រខ្មែរនេះ ។

តើកាលយួនយកដីកម្ពុជាក្រោមនោះ យួនមានខូចបាត់បង់កិត្តិយសឬទេ ? តើសម្តេចមានវិប្បដិសារីឬទេ ដែលមិនបានធ្វើការតវ៉ាអ្វីសោះកាលសភាបារាំងសំរេចប្រគល់ដីកម្ពុជាក្រោមទៅ ក្នុងយប់ថ្ងៃទី២១ ឧសភា ១៩៤៩ និងការដែលទ្រង់បានរារាំងឃាត់មិនឲ្យលោកទ្រៀង-កាង ធ្វើការទាមទារកម្ពុជាក្រោមទៅតុលាការអន្តរជាតិ ? ឬមួយកាលនោះសីហនុជឿជាក់ថា យួននឹងទុកឲ្យទ្រង់សោយសុខលើកម្ពុជាមួយជីវិត ?

នៅវគ្គមុនសម្តេចបានសរសេរថា ៖ លោកលន់-នល់ជានាយករដ្ឋមន្ត្រីរបស់រដ្ឋាភិបាលឆ្នាំ១៩៦៩ រហូតដល់ថ្ងៃប្រឆាំងធ្វើរដ្ឋប្រហារសីហនុថ្ងៃទី១៨មិនា១៩៧០ បានចាប់និងចែក (ឲ្យកងទាហានខ្មែរ) នូវសាស្ត្រាវុធគ្រប់ផុន, គ្រាប់កាំភ្លើង, សម្ភារៈសឹកចិន,រុស្ស៊ីនិងប្រទេសសង្គមនិយមដទៃទៀតដែលដែលបញ្ជូនទៅឲ្យកងទ័ពវៀតណាមខាងជើង-វៀតកុងតាមកំពង់ផែក្រុងសីហនុ ។ លោកលន់-នល់ធ្វើតាមតែបញ្ជាសីហនុ ក្នុងការដឹកអាវុធទាំងអស់នោះប៉ុណ្ណោះ (ទៅឲ្យវៀតកុង) ។

ក្រោយពេលសម្តេចឲ្យទាហានហ្លួងទៅវាយស្ថានទូតអាមេរិកាំងក្នុងឆ្នាំ១៩៦៣ ចិនប្រជាមានិតុបានឲ្យឡានកាមីញ៉ុងចំនួន៦០គ្រឿង ទុកនៅក្នុងចំការមនសំរាប់ដឹកសម្ភារៈសឹកផ្តល់ឲ្យទ័ពយួន ។ រថយន្តទាំងនោះសរសេរប៉ាយថា កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ (FARK) ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៥ តាមការបញ្ជាក់របស់អ្នកបររថយន្ត ដែលមិនចង់បញ្ចេញឈ្មោះ សព្វថ្ងៃនៅរដ្ឋ Oregon ថា ៖ ការដឹកសាស្ត្រាវុធបានប្រព្រឹត្តយ៉ាងខ្លាំងក្លាណាស់ក្នុងឆ្នាំនោះ ឡានដែលគាត់បើកនិងឡានដទៃទៀត មានបិទផ្លាកធំៗថា « រ.វ.វ. = រថយន្តរាជវាំង » ហើយដើម្បីកុំឲ្យយន្តហោះអាមេរិកាំងមើលពីលើមកឃើញ ឡានដាក់ផ្លាក រ.វ.វ. និមួយៗ គេ-តចង្កៀងលយទៅមុខក្បាលឡាន ឲ្យចាំងចុះទៅដីវិញ ចៀសវាងកុំឲ្យពន្លឺសាចជះទៅលើឡើយ ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៩ សម្តេចសីហនុបានឲ្យធ្វើកន្លែងស្តុកមួយដាក់គ្រាប់កាំភ្លើង និងថ្នាំពេទ្យនៅតាមដងស្ទឹងសេសាន រតនគីរី សំរាប់ផ្តល់ឲ្យកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង ។ សម្ភារៈអស់ទាំងនោះ គឺដឹកតាមយន្តហោះដឹកទៅស្តុកទុកនៅទីនោះ។

ជំនួយដែលសម្តេចបានជួយខ្លាយួនមានច្រើនណាស់ ទាំងផ្លូវអន្តរជាតិ និងសម្ភារៈសឹក និងកងទ័ពយួនខាងជើងដឹកឆ្លងកាត់ស្រុកខ្មែរ ពីកំពង់ផែក្រុងព្រះសីហនុ កំពង់សោម ឡើងទៅគ្រប់មូលដ្ឋានទ័ពយួននៅតាមបណ្តោយព្រំដែនខ្មែរ ។ មានតែសម្តេចមួយអង្គគត់ដែលអាចដឹងអស់ និងឆ្លើយប្រាប់យើងថា តើសម្តេចបានជួយយួនច្រើនប៉ុណ្ណា ? តើសីហនុ, អ្នកម្នាងម៉ូនីច, អ៊ុំ-ម៉ាណូរិនបានទទួលលុយយួនប៉ុណ្ណា ? មេដឹកនាំយួនបានសន្យានឹងសីហនុយ៉ាងណាខ្លះ បានជាមេខ្មែរនេះគ្មានការពិចារណាបន្តិចសោះ ?

❑ ❑

❑